

Grundlagsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar (RP 230/2021 rd): Ärendet har remitterats till grundlagsutskottet för utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- avdelningschef Taneli Puumalainen, social- och hälsovårdsministeriet
- jurist Mirka-Tuulia Kuoksa, social- och hälsovårdsministeriet
- jurist Maija Neva, social- och hälsovårdsministeriet
- specialsakkunnig Laura Järvelä, social- och hälsovårdsministeriet
- lagstiftningsråd Mira Turpeinen, justitieministeriet
- regeringsråd Nico Steiner, arbets- och näringsministeriet
- biträdande dataombudsman Heljä-Tuulia Pihamaa, Dataombudsmannens byrå
- överläkare Otto Helve, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- professor Lasse Lehtonen
- professor Tuomas Ojanen
- professor Janne Salminen
- professor Kaarlo Tuori
- professor Veli-Pekka Viljanen.

PROPOSITIONEN

Utskottet föreslår att lagen om smittsamma sjukdomar temporärt kompletteras med en ny 48 a §.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt och gälla till och med den 31 december 2022.

I motiven till lagstiftningsordningen granskas lagförslaget med avseende på 6, 7, 10, 18 och 19 § i grundlagen.

Utlåtande GrUU 51/2021 rd

Enligt regeringens uppfattning kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Regeringen anser det dock önskvärt att grundlagsutskottet lämnar utlåtande i ärendet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

(1) Regeringen föreslår att lagen om smittsamma sjukdomar temporärt kompletteras med en ny 48 a § om skydd mot sjukdomen covid-19 för klienter och patienter i social- och hälsovården. I 1 mom. ska det föreskrivas att för alla sådana uppgifter inom social- och hälsovården som innebär smittrisk till följd av närbkontakt med sådana klienter eller patienter för vilka sjukdomen covid-19 riskerar att få allvarliga konsekvenser får personer som inte har påvisat att de har skydd mot sjukdomen covid-19 till följd av vaccinering eller till följd av högst sex månader tidigare genomgången, laboratorieverifierad covid-19 endast anlitas av särskilda skäl. En arbetstagare som av medicinska skäl inte kan ta vaccin får påvisa skydd mot sjukdomen covid-19 med ett intyg över negativt resultat av ett covid-19-test som utförts på arbetstagaren högst 72 timmar innan arbetstagaren anländer till arbetsskiftet. I 2 mom. föreslås bestämmelser om arbetsgivarens rätt att behandla hälsouppgifter och i 3 mom. om hur man ska göra i en situation där arbetstagaren inte uppfyller villkoren i 1 mom.

(2) De föreslagna bestämmelserna påminner mycket om 48 § i lagen om smittsamma sjukdomar, som rätt nyligen stiftades med grundlagsutskottets medverkan (GrUU 11/2016 rd) och som gäller vaccination av anställda och studerande för att skydda patienter. Propositionen innehåller en tämligen omfattande redogörelse (s. 17–20) för varför det inte är möjligt att uppnå det rättsläge som nu föreslås genom tillämpning av den gällande 48 §. Enligt grundlagsutskottets uppfattning är det dock möjligt att tolka bestämmelserna på ett sätt som delvis avviker från propositionen. Å andra sidan finns det inget konstitutionellt hinder för den föreslagna regleringen, som kan anses skapa klarhet i rättsläget.

(3) I de föreslagna bestämmelserna är det fråga om skyldighet för aktörerna inom social- och hälsovården att säkerställa att endast sådan personal som är skyddad mot covid-19 anlitas för de patient- och klientgrupper som avses i bestämmelserna. Regleringen kan således anses innebära ett krav på arbetstagarens hälsotillstånd för personalen inom social- och hälsovården (se t.ex. GrUU 31/2013 rd, s. 3). Regleringen går inte ut på att vaccinering blir obligatoriskt (jfr 47 § i lagen om smittsamma sjukdomar).

(4) Regleringen har indirekta konsekvenser för den personliga friheten och integriteten enligt 7 § i grundlagen för personer som arbetar inom social- och hälsovården, för skyddet för privatlivet och personuppgifter enligt 10 § i grundlagen och för rätten enligt 18 § i grundlagen att skaffa sig sin försörjning genom arbete eller yrke som man själv valt.

(5) Propositionens syfte är att skydda liv och hälsa i synnerhet hos sådana klienter och patienter inom social- och hälsovården för vilka sjukdomen covid-19 riskerar att få allvarliga konsekvenser. Skydd av befolkningens hälsa är utan tvivel ett tungt vägande skäl med avseende på systemet med grundläggande fri- och rättigheter, menar utskottet (se t.ex. GrUU 7/2021 rd, stycke 7). Att upprätthålla funktionsförmågan i hälso- och sjukvårdssystemet under en pandemi är, med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna, ett tungt vägande skäl med koppling till det all-

Utlåtande GrUU 51/2021 rd

männas skyldighet enligt 7 § 1 mom. i grundlagen att trygga vars och ens rätt till liv och att också under en pandemi tillförsäkra var och en tillräckliga hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa (19 § 3 mom. i grundlagen). Detta berättigar exceptionellt långtgående myndighetsåtgärder som också ingriper i människors grundläggande fri- och rättigheter (GrUB 2/2020 rd s. 5, GrUB 3/2020 rd, s. 3, GrUB 7/2020 rd, s. 3, och GrUB 9/2020 rd, s. 4). Det finns således klart godtagbara grunder för den föreslagna regleringen.

(6) Syftet med regleringen är att skydda särskilt utsatta klienter och patienter som kan insjukna med dödlig utgång. Enligt propositionen och annan utredning till grundlagsutskottet förebygger covid-19-vaccinerna också virusutsöndring och smitta mellan människor. Således kan vaccinering främja uppkomsten av så kallat indirekt skydd, vilket har väsentlig betydelse för att skydda sådana klienter och patienter för vilka viruset riskerar att få allvarliga konsekvenser. Kravet på det föreslagna vaccinationsskyddet för personal i nära kontakt med utsatta klienter och patienter kan anses vara proportionerligt.

(7) De föreslagna bestämmelserna är tillräckligt exakta och noga avgränsade. Grundlagsutskottet noterar att det i specialmotiveringen till 48 a § sägs att den föreslagna formuleringen innebär att skyddet mot sjukdomen covid-19 också ska upprätthållas, vid behov genom ytterligare vaccindoser. Utskottet anser att det för tydlighetens skull finns skäl att överväga att komplettera bestämmelsen med ett bemyndigande att genom förordning av statsrådet utfärda närmare bestämmelser om det skydd till följd av vaccinering som avses i 48 a § 1 mom.

(8) Arbetsgivaren har rätt att behandla hälsouppgifter som berör en arbetstagare eller en studerande som utför praktik och som gäller arbetstagarens eller den studerandes lämplighet för i 1 mom. avsedda uppgifter, står det i 48 a § 2 mom. i lagförslaget. Uppgifter om hälsotillstånd är känsliga personuppgifter (GrUU 4/2021 rd, stycke 7). Att det blir tillåtet att behandla sådana uppgifter berör själva kärnan i det skydd för personuppgifter som hör till privatlivet (GrUU 37/2013 rd, s. 2). Enligt utskottets praxis måste det finnas exakta och noga avgränsade bestämmelser om att det är tillåtet att behandla känsliga uppgifter bara om det är absolut nödvändigt. Dessutom måste bestämmelserna om behandling av känsliga uppgifter vara detaljerade och omfattande, inom den ram som dataskyddsförordningen tillåter (GrUU 65/2018 rd, s. 45, och GrUU 15/2018 rd, s. 40). Utskottet har ingenting att anmärka på bestämmelserna i det här avseendet.

(9) Arbetsgivarens rätt att behandla personuppgifter grundar sig enligt propositionsmotiven (s. 31) på artikel 6.1 d och e samt artikel 9.2 i EU:s dataskyddsförordning. Men vissa av de rättsliga behandlingsgrunder som det hänvisas till möjliggör enligt utredning inte nationell lagstiftning eller nationella preciserande bestämmelser om behandling av personuppgifter. Social- och hälsovårdsutskottet bör noggrant utreda om grunden för behandling av personuppgifter är adekvat med avseende på dataskyddsförordningen och också fästa uppmärksamhet vid vilken betydelse den valda grunden har exempelvis med avseende på den registrerades rätt att göra invändningar enligt artikel 21 i dataskyddsförordningen.

(10) Regeringen påpekar (s. 13) att social- och hälsovårdsbranschen i nuläget lider brist på arbetskraft och att propositionen kan leda till att läget förvärras ytterligare. Grundlagsutskottet betonar behovet av att noga följa hur den föreslagna ändringen genomförs och i synnerhet vilka konsekvenserna blir för det allmännas skyldighet enligt 19 § 3 mom. i grundlagen att tillförsäkra var

Utlåtande GrUU 51/2021 rd

och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa. Utskottet noterar dessutom att enligt propositionen (s. 22) är testning av social- och hälsovårdspersonal före arbetsskiftet ett möjligt sätt att minska risken för klienter och patienter att få smitta vid enheter för omsorg eller vård.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Grundlagsutskottet anför

att lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Helsingfors 16.12.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Johanna Ojala-Niemelä sd
vice ordförande Antti Häkkänen saml
medlem Outi Alanko-Kahiluoto gröna
medlem Maria Guzenina sd
medlem Petri Honkonen cent
medlem Olli Immonen saf
medlem Hilikka Kemppi cent
medlem Mikko Kinnunen cent
medlem Mats Löfström r
medlem Jukka Mäkynen saf
medlem Sakari Puisto saf
medlem Wille Rydman saml
medlem Heikki Vestman saml
ersättare Johannes Koskinen sd
ersättare Jani Mäkelä saf.

Sekreterare var

utskottsråd Mikael Koillinen
utskottsråd Liisa Vanhala.